

Estudi del fons del Museu del Calçat i de la Pell. Documentació de la col·lecció d'eines per a la fabricació de calçat

Sandra A. Rebassa Gelabert,¹ Esperança Rosselló Hernández,²
Catalina Ginard Esteva³

1 Historiadora de l'art, gestora de patrimoni cultural i museòloga, sandra.rebassa@gmail.com

2 Historiadora de l'art, gestora cultural i auxiliar de biblioteca, erossello.h@gmail.com

3 Historiadora de l'art, gestora cultural i educadora de museu, catiginard@gmail.com

Paraules clau: calçat, museu, documentació, gestió de col·leccions, museologia, Mallorca.

Resum. *El fons que custodia el Museu del Calçat i de la Pell es caracteritza per la seva heterogeneïtat, atès que no només es tracta de béns mobles industrials –maquinària–, sinó que també compta amb una col·lecció tèxtil, un fons documental o un fons preindustrial.*

La seva precipitada obertura i la manca d'un projecte definit han causat una gestió del seu fons un tant complexa. En aquest sentit, volent assentar unes bases fermes en la gestió, prosseguir amb la documentació i catalogació de les seves col·leccions i augmentar el coneixement sobre el vocabulari i estris, l'article pretén difondre la col·lecció d'eines manuals utilitzades per a la producció de calçat.

Keywords: footwear, museum, documentation, collection management, museology, Mallorca.

Abstract. *The Footwear and Leather Museum keeps different collections characterized by its heterogeneity: pre-industrial and industrial heritage, textile collection and archive resources. Its hasty opening and the lack of a defined project caused a complex management from their beginnings. In this sense, it is intended to stabilize the management bases and continue with increasing the collection knowledge. This paper tries to spread knowledge about the footwear tools collection that were used in the manual production. Basing the documentation in a previous investigation, it will be recover an specific and scientific vocabulary also the function they used to have.*

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Justificació i objectius

El fons custodiat al Museu del Calçat i de la Pell és significativament heterogeni si es té en compte la classificació per criteris tipològics. En aquest sentit es pot diferenciar la col·lecció de patrimoni (estrictament) industrial, de patrimoni bibliogràfic i documental, patrimoni fotogràfic¹, patrimoni tèxtil i/o patrimoni preindustrial.

FONS DEL MUSEU DEL CALÇAT I DE LA PELL				
Industrial	Bibliogràfic i documental	Fotogràfic	Tèxtil	Preindustrial
Maquinària	Llibres	Analògic	Indumentària	Eines
	Arxiu històric empresarial	Digital		Mobiliari

Taula 1. Classificació del fons patrimonial del Museu del Calçat i de la Pell

La necessitat d'enriquir i generar coneixement envers el fons del Museu ens ha portat a la consideració de realitzar un estudi dedicat a una col·lecció, fins ara, relegada: el fons preindustrial, o més conegut com la col·lecció d'eines per a la fabricació de calçat. Així doncs, es pretén actualitzar les fitxes de registre, així com crear de nou les fitxes de catàleg, fins ara inexistents. La creació d'aquestes fitxes de catàleg donarà un nou impuls al fons preindustrial de la institució i propiciarà la recerca històrica al seu voltant. Una recerca que és bàsica per al coneixement profund de la col·lecció i que serà complementada amb una vessant filològica, la qual pretén recuperar i normalitzar un vocabulari específic, tot seguint el testimoni començat per Santiago Cortès². Per tal d'obtenir un coneixement global del fenomen, es complementarà la recerca de fonts escrites i fonts orals, amb la doble intenció de vincular la comunitat amb el Museu del Calçat i de la Pell.

1.2. Les eines i l'ofici de sabater

Les eines utilitzades per a la fabricació de calçat són diverses i totes tenen una clara funció dins el taller i en el procés d'elaboració d'una sabata.

L'ofici de sabater, segons apunten alguns historiadors, és un dels més antics. Es calcula que va néixer fa uns 15.000 anys, i una de les representacions més antigues de l'ofici data de fa 4.000 anys la trobem en un fresc egipci³. Si ens centrem en el cas específic del municipi d'Inca, trobem que en temps dels sarraïns ja existia la Germandat de Sabaters, i fou tal el seu desenvolupament

1 Ans que la Llei 12/1998 de patrimoni històric de les Illes Balears no contempla una definició individual per al patrimoni fotogràfic, que queda integrat dins el patrimoni documental.

2 Cortès i Forteza, S. (2008): "Projecte per a la realització d'un diccionari vocabulari i de la sabata", IX Jornades d'Estudis Locals, Ajuntament d'Inca.

3 <http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pd> [Consulta: 14/12/2016]

que en el segle XV se separà de la de ciutat de Palma. És important destacar que l'any 1458,⁴ reunits en assemblea, es va tractar el tema d'elaborar unes ordenances que reguessin millor la vida laboral dels mestres, fadrins i mossos, que era la manera d'organitzar-se jeràrquicament dins un taller. Les tasques a les quals es dedicaven cada un passaren a definir-se i concretar-se molt més. El mestre es dedicava a les feines més delicades i amb més responsabilitat –de la sola tallaven les plantilles, els *forts*, les puntes fortes i les vires. En canvi, els mossos feien fils, picaven soles, posaven cera, banyaven els materials, estiraven les plantilles, entres altres. El seu mossatge durava quatre anys, i en el cas dels fadrins, quatre anys més. Aquest sistema gremial va durar fins a l'arribada del procés d'industrialització.

La detallada i propera descripció de l'interior d'un taller de sabater que fa el mestre Llorenç Terrassa Lliteres (més conegut com Llorenç “Nonga”) faciliti la comprensió de la seva distribució i ambient, així com relata i enumera les eines més cabdals per desenvolupar l'ofici: en el taller d'un sabater trobem dos objectes mobiliaris necessaris per al bon funcionament –ja que els sabaters treballaven asseguts: una *banquilla* (taula) i una cadira baixeta que facilitava moviments de cos i braços de l'artesà. I per tal de desenvolupar el seu ofici, un seguit d'eines.

“– Quines eines havia de tenir un Sabater?

– Moltetes, moltetes...! Dins es caixó de cada obrer sempre hi havia d'haver: cutxilla, alenes, esquiol, punxó de cosir i de foradar, planxetes, ferros de totes ses mides, peu de ferro i tres martells, un d'aficar tatxes, martell pla per assentar i redó p'es francs. També havien de tenir diferents estanaies: d'entatxar, d'arrabassar, de taïar i planes.”⁵

2. METODOLOGIA

La col·lecció d'eines esdevé un patrimoni representant de diferents discursos, amb una vessant multifocal lligada a la història industrial, però no només a aquesta, sinó també a l'artesania, a la cultura popular i, per tant, al patrimoni intangible. Aquest fet no és anodí, ja que influeix directament en el procés de conceptualització i de catalogació dels béns objecte del present article. En aquest sentit, els processos esmentats formen part d'un primer procés de reflexió i recerca degudament justificats, posteriorment d'estandardització i normalització de les dades.

2.1. Estàndards i models de dades

Quan parlem de seguir unes normes i estàndards de descripció fem referència a la base essencial per gestionar i confeccionar la documentació de l'objecte d'estudi, de cabdal necessitat per aconseguir una òptima qualitat en la tasca. L'aplicació dels estàndards de descripció determina un resultat coherent i unificat, garanteix la qualitat i veracitat de les dades, permet la representació unívoca de l'objecte, així com també en facilita la recuperació, tant per a la difusió com per a ulteriors investigacions. En el cas concret de la catalogació museística no existeix, encara, un manual unitari de documentació –tal com sí s'utilitza en l'àmbit de la biblioteconomia–, tot

4 Llabrés Ramis, J.; Vallespir Soler, J.; (1986): “Sabaters”, *Els nostres arts i oficis d'antany*, volum II, “Estudis monogràfics del Museu Arqueològic la Porciúncula”, Palma de Mallorca, p. 102.

5 Llabrés Ramis, J.; Vallespir Soler, J.; (1986): “Sabaters”, *Els nostres arts i oficis d'antany*, volum II, “Estudis monogràfics del Museu Arqueològic la Porciúncula”, Palma de Mallorca, pp. 113 – 114.

i que alguns manuals existents a escala europea s'han establert i posicionat com a referents.⁶ En el cas del patrimoni industrial, la tasca és encara més complexa si es té en compte que els manuals de normes i estàndards s'han desenvolupat molt més en l'àmbit del patrimoni artístic. Així i tot, diferenciem a nivell europeu una institució que vetlla pel desenvolupament normatiu d'aquesta disciplina més concretament aplicada a la indústria i la tecnologia: l'ICCD, Istituto Centrale per il Catalogo e la Documentazione.⁷ Es tracta de l'institut que coordina la investigació per a la definició de les normes de catalogació dels diferents tipus de béns culturals que pertanyen a les àrees de protecció del Ministeri de Cultura italià. Han desenvolupat unes normes de catalogació amb l'objectiu de proveir d'una sèrie d'eines terminològiques específiques, un conjunt de normes i directrius del mètode a seguir, per registrar les dades dels objectes d'acord amb criteris uniformes i compartits en l'àmbit nacional. Interessa particularment l'elaboració de mètodes de catalogació i manuals, així com l'elaboració de diccionaris de termes per a les diverses disciplines (desenvolupant el camp de la indústria, la tecnologia i l'antropologia, respecte a l'interès dels objectes que ens ocupen). Tot i això, la qüestió a debatre és la implementació de les normes esmentades a escala nacional que ens correspon, la qual cosa ocasiona una barrera cultural i idiomàtica important,⁸ així com la inexistència de manuals d'estructura de dades i estàndards en l'àmbit estatal en matèria de catalogació museística.

2.2. Museu del Calçat i de la Pell: catalogació experimental

Per a la gestió informatitzada de les col·leccions, els museus públics adscrits a la Xarxa de Museus del Consell Insular de Mallorca disposen del programari MuseumPlus.⁹ Aquest és un programari de gestió museogràfica complet que permet que les institucions museístiques puguin gestionar altres tasques que li són pròpies, a més de la documentació dels objectes (restauracions, préstecs, exposicions, activitats, adreces, fototeca, etc.). L'ús d'un programari de gestió de dades facilita:

- Les tasques de control i gestió de la col·lecció.
- La sistematització en la descripció dels objectes.
- La creació d'un catàleg unificat de tots els museus.

El MuseumPlus és l'eina principal dels museus per a la documentació i catalogació del patrimoni, però, els criteris per documentar els objectes s'han d'establir, no vénen predeterminats pel programa, i és en aquest moment quan cal tenir en compte els manuals i criteris d'estandardització, i normes de documentació comentades en el punt anterior.

En aquest sentit, les fitxes que es desenvolupen en el present article deriven del model i els camp definits del programari MuseumPlus, amb la intenció d'adaptar i seguir, des de l'inici, el format establert pel Consell Insular de Mallorca. La fitxa programada al MuseumPlus compta amb una gran quantitat de camps d'informació a definir, per obtenir així una documentació completa de l'objecte.

⁶ Alguns dels exemples més reconeguts i representatius són: l'Spectrum, l'ICCD o el CIDOC.

⁷ <http://www.iccd.beniculturali.it/index.php?it/473/standard-catalografici> [Consulta: 02/12/2016]

⁸ No ens referim a una qüestió de diferència lingüística pel que fa al coneixement, sinó a la problemàtica i reflexió que ocasiona en relació amb traduccions i realitats culturals, que podria provocar una diversificació de les normes i del lèxic normalitzat.

⁹ <http://www.zetcom.com/es/productos/museumplus/> [Consulta: 02/12/2016]

Les fitxes que presentem a l'article no compten amb la totalitat d'aquests camps,¹⁰ sinó que s'han seleccionat els més rellevants i de major interès. Els àmbits i camps a informar són els següents:

1. Dades administratives

Entenem per dades administratives les que permeten identificar i ubicar la peça. Els camps que s'inclouen dins aquest àmbit són els següents:

- *Núm. d'inventari*: és un camp únic que permet la identificació i el control de la peça. Tota la documentació generada en relació amb la peça ha de fer referència a aquest número d'inventari per permetre'n una relació. Es tracta d'un número permanent que no pot ser canviat. És recomanable que sigui un camp numèric (tot i que també es pot utilitzar una combinació alfanumèrica).
- *Ubicació actual*: indica l'emplaçament actual de l'objecte, la qual cosa facilita la seva localització, per a qualsevol tipus d'actuació sobre el bé.
- *Forma d'adquisició*: és un camp de text que detalla quina ha estat la forma d'ingrés de l'objecte: préstec, cessió, dipòsit, dació, donació, compra, etc.
- *Data d'adquisició*: data en què la peça va entrar a formar part del fons de la institució que la custodia en l'actualitat.
- *Procedència*: detallar l'últim propietari,¹¹ així com la seva procedència en l'àmbit de municipi i/o d'institució.

2. Identificació de l'objecte

- *Nom*: indica el nom oficial, científic i normalitzat de l'ítem. Detalla si es tracta d'un objecte únic o d'un conjunt d'objectes.
- *Altres denominacions*: detalla altres denominacions d'aquest objecte, interessants per al seu coneixement i catalogació, així com les traduccions o formes de caire popular.
- *Classificació*: és important establir una classificació general que permeti indexar les col·leccions i objectes de la institució en funció de les característiques que comparteixen. Les classificacions que contemplem són les següents:
 - Naturalesa de l'objecte: eina
 - Tipologia de bé: preindustrial
- *Autor/fabricant*: camp de text en el qual s'identifica qui ha realitzat o fabricat l'objecte. En cas que l'objecte hagi patit modificacions, aquestes s'han de registrar, fent-ne constar l'autor o autors. Si es coneix el nom del dissenyador de l'objecte, pot aparèixer en aquest camp, juntament amb el nom de la marca.
- *Datació*: data de creació o fabricació de l'objecte que ens correspon.
- *Tècnica/material*: tècnica utilitzada per a la fabricació de l'objecte i els seus materials compositius.
- *Dimensions*: detalla les mesures de l'objecte, a nivell tridimensional. En cas de perfils irregulars, la mesura indicada és sempre la dels extrems de l'objecte. És important establir un criteri de mesura abans de documentar i aplicar-lo a tots els béns (mm, cm, metres, etc.).

¹⁰ Es tracta d'una quantitat de camps que per una qüestió d'extensió era inviable exposar en la seva totalitat.

¹¹ Els detalls o especificitats de procedència històrica es detallaran a l'apartat de la història de l'objecte.

- *Inscripcions/marques*: s'identifiquen i/o es transcriuen les inscripcions de l'objecte. Poden ser plaques, relleus o incisions sobre el mateix objecte.
- *Descripció i funció*: es tracta d'un camp en el qual s'ha d'incloure no només la descripció física de l'eina, sinó la seva funció i/o funcionament. Aquest fet implica recuperar, en molts dels casos, un vocabulari específic, popular i/o científic, que també s'ha de detallar.

3. CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ¹²

- *Estat de conservació*: es tracta d'un camp desplegable, en el qual s'ha de seleccionar l'opció més aproximada.
- *Especificitats/observacions*: aquest camp de text lliure permet una explicació més acurada de l'estat de conservació actual.
- *Alteracions*: cal definir si l'objecte ha patit alternacions i/o modificacions al llarg de la seva història.
- *Restauracions*: es detallen les intervencions de restauració realitzades sobre l'objecte al llarg de la seva història amb l'objectiu de consolidar-ne el seu estat per garantir-ne la preservació.

4. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Es tracta de qualsevol tipus d'informació gràfica que pugui ajudar a descriure la història de la peça: fotografies actuals, fotografies històriques, imatges de catàleg, il·lustracions i qualsevol document gràfic associat a l'objecte catalogat.

5. DOCUMENTALISTA

Camp de text que permet identificar el documentalista que ha realitzat la fitxa original i/o realitzat les següents modificacions.

La fitxa és una eina de feina i estudi científic, que s'ha d'emplenar amb la màxima concreció i detalls possibles per tal de tenir un coneixement global de l'objecte. En aquest sentit, el Museu del Calçat i de la Pell –per la seva temàtica– posa en pràctica una recerca a partir de fonts escrites i fonts orals, per tal de recollir així la tradició oral relacionada amb l'ofici de sabater, obtenir un coneixement global i interdisciplinari de l'objecte i el fenomen, i a la vegada vincular la comunitat amb la pròpia institució. La catalogació és un procés en el qual, davant la manca de dades directes, la interpretació de l'objecte ha de ser aportada per la formació científica, la capacitat investigadora i la pràctica del catalogador.

¹² L'apartat de conservació i restauració, és important complementar-lo amb documentació gràfica per facilitar la documentació de les intervencions.

3. FITXES: EXEMPLES

MUSEU DEL CALÇAT I DE LA PELL, INCA

Avinguda del General Luque, 223,
07300 Inca, Illes Balears

DADES ADMINISTRATIVES

Núm. d'inventari	E444
Ubicació actual	Exposició permanent
Forma d'adquisició	Dipòsit
Data d'adquisició	11/02/2011
Procedència	Miquel Canyellas Gual, Inca

IDENTIFICACIÓ DE L'OBJECTE

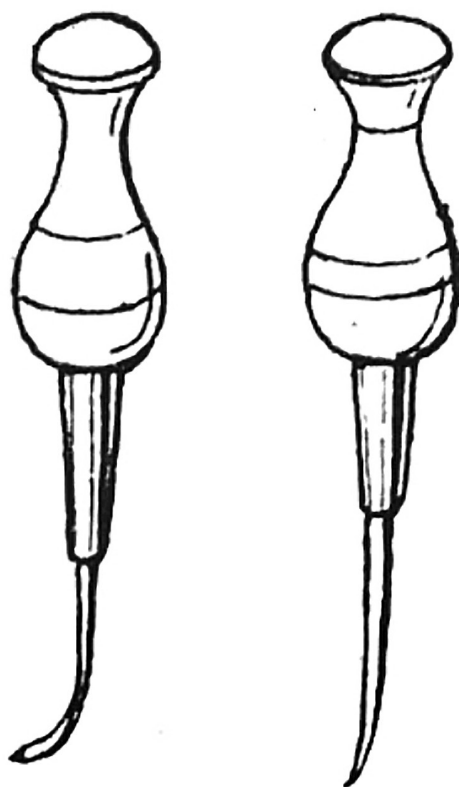
Nom	Alena
Altres denominacions	Punxó <i>Cast.: lezna, lesna, alesna</i>
Classificació	Eina Manual Preindustrial
Autor/fabricant	
Datació	
Tècnica/material	Ferro fus / Ferro i fusta
Inscripcions/marques	

Descripció i funció

Eina consistent en un ferro prim amb punxa d'acer i mànec de fusta, per fer a la sola o pell els folrats per on s'ha de passar el fil de cosir. Una vegada passat el fil, ja es podia traure l'alena. La varietat d'alenes presenten una tipologia formada per un conjunt de punxonets d'aplicacions funcionals diferents que van de major a menor; alguna d'aquestes alenes és adaptada pel sabater per cosir la pell de mitja carn, nom amb què es coneix el teixit més prim.

- Bibliografia i fonts
1. <http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pdf> p. 373 [data de consulta: 12-12-16]
 2. <http://dcvb.iec.cat/results.asp> [data de consulta: 12-12-16]
 3. <http://dlc.iec.cat/results.asp> [data de consulta: 12-12-16]

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

MUSEU DEL CALÇAT I DE LA PELL, INCA

Avinguda del General Luque, 223,
07300 Inca, Illes Balears

DADES ADMINISTRATIVES

Núm. d'inventari	E355
Ubicació actual	Exposició permanent
Forma d'adquisició	Dipòsit
Data d'adquisició	11/02/2011
Procedència	Miquel Canyellas Gual, Inca

IDENTIFICACIÓ DE L'OBJECTE

Nom	Esbravador
Altres denominacions	<i>Cast.: desbravador</i>
Classificació	Eina Manual Preindustrial
Autor/fabricant	
Datació	
Tècnica/material	Ferro fus / Ferro
Inscripcions/marques	

Descripció i funció

Ferramenta de sabater proveïda d'un mànec, que està formada per una peça d'acer corbada que acaba en tall que s'utilitza per traure el perfil o retallar el sobrant de la sola de la sabata en el punt d'unió amb el cuir. Es feia rodar l'esbravador per la part del perfil de la sola –que entrava en contacte amb el cuir– i que tenia una distància d'un centímetre, més o menys.

- Bibliografia i fonts**
1. <http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pdf>
p. 372 [data de consulta: 12-12-16]
 2. <http://dcvb.iec.cat/results.asp> [data de consulta: 12-12-16]

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

MUSEU DEL CALÇAT I DE LA PELL, INCA

Avinguda del General Luque, 223,
07300 Inca, Illes Balears

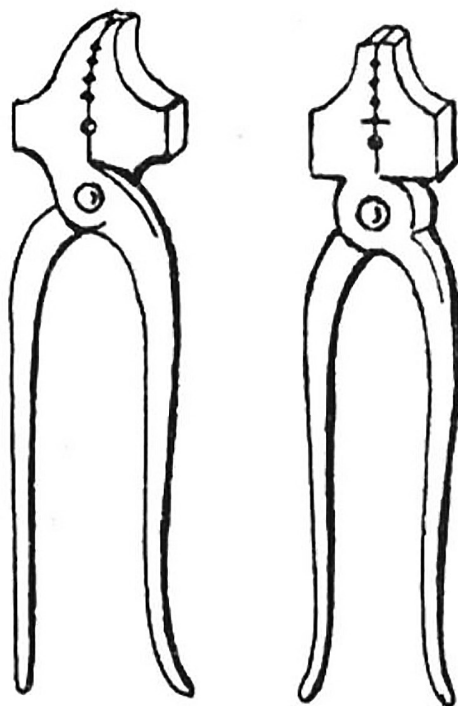
DADES ADMINISTRATIVES

Núm. d'inventari	Sense número de registre
Ubicació actual	Exposició permanent
Forma d'adquisició	Dipòsit
Data d'adquisició	11/02/2011
Procedència	Miquel Canyellas Gual, Inca

IDENTIFICACIÓ DE L'OBJECTE

Nom	Estenalles d'entatxar
Altres denominacions	<i>Cast.: tenazas de montar</i>
Classificació	Eina Manual Preindustrial
Autor/fabricant	
Datació	
Tècnica/material	Ferro fus / Ferro
Inscripcions/marques	
Descripció i funció	Estri de ferro format per dues fulles amb ranures que tenen una doble funció: amb les mandíbules de les tenalles el sabater estira i tensa la pell de la sabata, mentre que per fixar-la utilitza la superfície quadrada del lateral a l'hora de clavar els claus.
Bibliografia i fonts	1. http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pdf p. 375 [data de consulta: 14/12/2016]

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

MUSEU DEL CALÇAT I DE LA PELL, INCA

Avinguda del General Luque, 223,
07300 Inca, Illes Balears

DADES ADMINISTRATIVES

Núm. d'inventari	E362
Ubicació actual	Exposició permanent
Forma d'adquisició	Dipòsit
Data d'adquisició	11/02/2011
Procedència	Miquel Canyellas Gual, Inca

IDENTIFICACIÓ DE L'OBJECTE

Nom	Rodeta de marcar punt
Altres denominacions	Rodeta d'adornar Rodeta de picar punts <i>Cast.: rueda dentada, ruleta</i>
Classificació	Eina Manual Preindustrial
Autor/fabricant	
Datació	
Tècnica/material	Ferro fus / Ferro i fusta
Inscripcions/marques	

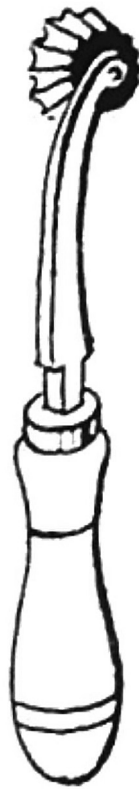
Descripció i funció

Eina consistent en una rodeta de ferro armada de punts situada a l'extrem d'un mànec de fusta que serveix per marcar els punts figurats de la sabata abans de perforar la vira i la sola, així com per gravar motius decoratius a la pell. Abans de començar l'adornament, el sabater escalfava la rodeta amb una espècie de cresol, i en agafar la temperatura adequada es feia rodar per sobre la vira. Els brodats d'adornament de la pala requerien d'una elaboració molt costosa que solia fer-se també amb l'escarificador.

Bibliografia i fonts

1. <http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pdf>
p. 370 [data de consulta: 14/12/2016]

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

MUSEU DEL CALÇAT I DE LA PELL, INCA

Avinguda del General Luque, 223,
07300 Inca, Illes Balears

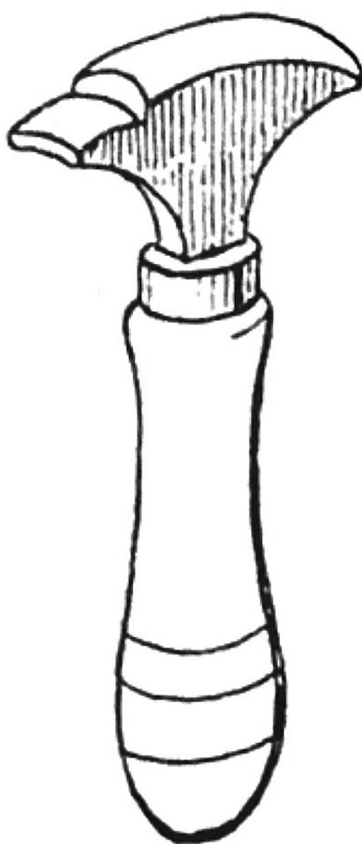
DADES ADMINISTRATIVES

Núm. d'inventari	E361
Ubicació actual	Exposició permanent
Forma d'adquisició	Dipòsit
Data d'adquisició	11/02/2011
Procedència	Miquel Canyellas Gual, Inca

IDENTIFICACIÓ DE L'OBJECTE

Nom	Planxeta
Altres denominacions	<i>Cast.: hierro de lujar</i>
Classificació	Eina Manual Preindustrial
Autor/fabricant	
Datació	
Tècnica/material	Ferro fus / Ferro i fusta
Inscripcions/marques	
Descripció i funció	Escampador format per una peça de ferro completament llisa que acaba en un cap de ferro en forma triangular amb els costats laterals corbats de forma còncava i el superior de forma convexa amb un mos a l'extrem, que s'uneix a un mànec de fusta tornejada que serveix d'agafador. S'empra per allisar i brunyir la pell o sola de la sabata encerada, a la fi de donar llustre i forma a la pell sense haver de tallar el patró quan ja està feta la sabata.
Bibliografia i fonts	1. http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pdf p. 370 [data de consulta: 5/12/2016]

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

5. CONCLUSIONS

Es fa palès que la conjuntura d'uns anys enrere ha portat els béns patrimonials industrials, grans oblidats, a un procés de patrimonialització rellevant. Malgrat que la situació els hagi afavorit, la tasca per a la seva total conservació patrimonial –implicant això recerca, catalogació, conservació i difusió– és encara ingent. En aquest sentit, és important la primera part del procés de patrimonialització, que ocupa la recerca i la catalogació, la qual cosa permetrà un coneixement profund d'aquests i afavorirà la seva difusió i reaprofitament social. Per tal de portar a terme aquestes tasques de la manera més correcta, seguint així el model d'altres tipologies patrimonials, es fa necessària la catalogació a través d'unes normes d'estandardització i un vocabulari normalitzat, que en el cas del patrimoni que ens afecta no sempre és clar, a causa de la manca d'estudis previs. Si acotem a la realitat autonòmica i local, la situació és específicament complexa i compta amb unes exigències rellevants. El Museu del Calçat i de la Pell és l'únic Museu amb un fons industrial a Mallorca, la qual cosa suposa la inexistència d'un tesaurus específic en el programari MuseumPlus. Aquest fet, juntament amb la situació en què es troben les normes d'estandardització i vocabularis normalitzats a nivell industrial, comporta la major exigència i a la vegada repte, la qual cosa fa que el Museu del Calçat i de la Pell es converteixi en la institució de referència quant a la creació d'un manual de documentació, que serviria així com a model de referència per facilitar una posterior aplicació.

6. REFERÈNCIES

6.1. Webgrafia

- 1 CIDOC (1994): *Ficha técnica para la documentación en museos*, ICOM. [Consulta: 12/12/2016] <http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Guidelines/CIDOC_Factsheet1_spa.pdf>
- 2 Folia, M.; Giralt, O. (2012): *La normalización de contenidos en la documentación de las colecciones de los objetos patrimoniales municipales*, *Textos universitarios de biblioteconomía i documentació*, núm. 29, Facultat de Biblioteconomia i Documentació, Universitat de Barcelona. [Consulta: 24/11/2016] <<http://bid.ub.edu/29/fofia2.htm>>
- 3 Illes Balears. Llei 12/1998, de 21 de desembre de 1998, de Patrimoni Històric de les Illes Balears. *Butlletí Oficial de les Illes Balears*, 29 de desembre de 1998, núm. 165, pp. 19765–19779 <<http://boib.caib.es/pdf/1998165/mp19765.pdf>>
- 4 *Manual de registro y de documentación de Bienes Culturales*. [Consulta: 01/12/2016] <http://www.aatespanol.cl/taa/publico/ftp/archivo/MANUAL_WEB.pdf>
- 5 Quaderns Alaquà: *L'ofici del sabater. Una aproximació a l'artesanía del calçat en Alaquàs al llarg del segon terç de segle XX*. [Consulta: 01/12/2016]. <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pdf>>
- 6 Ramos Fajardo, C. (s.d.): *Técnicas documentales aplicadas en Museología*, Universidad Complutense de Granada [Consulta: 12/12/2016]. http://www.sernageomin.cl/Museo_Geologico/documentos/Cramos.pdf

6.2. Bibliografia

- 1 Alberti, C. (1997): “Ruta de la pell i altres artesanies”, *El Día del Mundo*, Palma de Mallorca.

- 2 Alcover, A. M. (2005): *Diccionari català-valencià-balear: inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana en totes les seves formes literàries...* Moll, Palma de Mallorca.
- 3 Barceló Crespí, M. (1996): “Gerres, sabaters i tintorers a Inca baixmedieval”, *III Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca.
- 4 Cortès i Forteza, S. (2008): “Projecte per a la realització d'un diccionari vocabulari i de la sabata”, *IX Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca.
- 5 Cortès i Forteza, S.; Beltran Cortès, A. (2013): “Bibliografia per a la història del calçat a Inca”, *XIV Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca.
- 6 Llabrés Ramis, J.; Vallespir Soler, J.; (1986): *Els nostres arts i oficis d'antany*, Palma de Mallorca.